

РЕЦЕНЗИЯ

от Велислав Заимов

професор доктор по четене на партитури в катедра „Дирижиране” и по композиция в катедра “Композиция” в Теоретико - композиторски и диригентски факултет на Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров”,

член на научно жури на обявения в „Държавен вестник“, бр.75 от 24.09.2019 г. Конкурс за заемане на научна длъжност „Доцент“ по четене и свирене на партитури в катедра „Дирижиране“ на ТКДФ при НМА „Проф. Панчо Владигеров“ по направление 8.3 – музикално и танцово изкуство

Явор Гочев е роден през 1972 г. Средно музикално образование със специалност пиано е получил в НУМТИ „Добрин Петков“ – Пловдив и в НМУ „Любомир Пипков“ – София. Между 1992 и 2001 г. той се дипломира по четири специалности в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“:

- звукорежисура в ТКДФ – степен бакалавър
- музикална педагогика в ТКДФ – степен бакалавър
- пиано в ИФ – степен бакалавър
- музиковедие в ТКДФ – степен магистър

Явор Гочев има завършено и още едно висше образование с диплома за магистър в Университет за национално и световно стопанство със специалност „Счетоводство и контрол“.

Като изявен пианист, Явор Гочев е носител на различни награди и е участник в майсторски класове на пианисти като Николай Евров, Борис Блох, Дмитрий Башкиров. Има осъществени записи за Българското

национално радио, изнасял е рецитали, свирил е с различни оркестри у нас и в чужбина.

От 2001 г. без прекъсване работи като хоноруван асистент по четене на партитури в катедра „Дирижиране“ на ТКДФ. Заедно с това (от 2003 до 2006) е работил като главен експерт в Национален център за музика и танц на Министерство на културата, а като икономист (след 2005 г.) е заемал няколко длъжности: експерт по проекти с финансиране от Европейския съюз, счетоводител и счетоводител – аналитичен специалист. През 2017 година Явор Гочев защитава дисертационен труд на тема **„Прочит, анализ и възпроизвеждане на партитури. Въведение в методологията на процеса в контекста на клавирното изкуство“**. От месец март 2017 година е назначен на основен трудов договор на длъжност асистент доктор по четене и свирене на партитури в катедра „Дирижиране“ на Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“.

Както е видно от изнесените по-горе данни, Явор Гочев има завършени четири музикални специалности в Националната музикална академия. Това му дава възможност като преподавател да има широк поглед върху дисциплината, която преподава. А тази дисциплина, четене и свирене на партитури, наистина обединява познания и умения по теоретичните дисциплини и по пиано. От друга страна, овладяването ѝ дава ключови умения по дирижиране, композиция, музикознание и звукорежисура.

Трудовете на Явор Гочев са насочени именно към овладяването на дисциплината от различни гледни точки и са насочени към музиканти с различна практика и различни умения. Тук трябва да бъдат посочени, освен споменатия по-горе дисертационен труд, и по-новите му разработки като:

- Методически упражнения за овладяване на сопранов, алтов и теноров ключ

- Ръководство за транспониране

- Четене и свирене от пръв поглед на партитури за хор и симфоничен оркестър

- Звукозаписът като творчески процес. Роля и значение на уменията за бърза и ефективна работа с музикалната партитура

*- Транскрипция на партитури за симфоничен оркестър –
хабилитационен труд*

Преди да премина към разглеждане на хабилитационния труд, бих отбелязал, че Явор Гочев е първият сред преподавателите по четене на партитури, който обръща специално внимание на връзката на дисциплината с проблемите на звукозаписа, при това от позицията на професионален звукорежисьор.

Явор Гочев е и преподавателят, който е съчинил най-много научни разработки в областта на четенето и свиренето на партитури. Надявам се, че те ще бъдат от значение при обучението на днешните и бъдещите студенти.

Хабилитационният труд *„Транскрипция на партитури за симфоничен оркестър“* съдържа увод, две глави „Принципи“ и „Техники“, справка за оригиналните научни приноси на хабилитационния труд и списък на ползваната литература от петнадесет заглавия, от които седем на български език; десет от заглавията са на електронен носител. Прави впечатление, че наред с трудовете на музикална тематика, авторът ползва и такива от областта на философията, медицината и психологията.

В увода авторът дава определение на понятието *транскрипция* и прави аналогия с езикознанието: транскрипцията е вид превод, в случая от оркестрова партитура в извлечение за пиано. За тази цел е необходимо да се намери подходящ подход и програма, която да бъде систематизирана и

структурирана така, че в съзнанието на изучаващите дисциплината четене на партитури да се изградят ясно подредени навици, подходи и сръчности.

В глава първа „*Принципи*“ авторът започва от транскрипция на партитури с хомофонна фактура. За основа избира някои от най-често срещаните партитури с фактура в три плана: бас, хармонични гласове и мелодия. Той е убеден във философското значение на числото три и тръгвайки от него смята, че мисленето в нормите на някакво триединство, може да стане основа за постигане на начален резултат и за постепенно навлизане в по-сложни пространства, с повече елементи и по-абстрактни взаимодействия между тях.

Според Явор Гочев началните стъпки трябва да започнат от изсвирване на онези гласове, които не подлежат на промяна: едната ръка (най-често дясната) изсвирва мелодическата линия, а другата (най-често лявата) – баса. Следващата стъпка е да се прибавят и останалите гласове във вид подходящ за изсвирване на пиано. Авторът предлага няколко възможности: прегрупиране на гласовете в тясно разположение нагоре, за да бъдат изсвирени с дясната ръка заедно с мелодията; прегрупиране на тези гласове в тясно разположение надолу, за да бъдат изсвирени с лявата заедно с баса. Понякога се налага и основните линии, които не подлежат на промяна да бъдат преместени октава надолу или октава нагоре, за да може да се обхване цялата трипланова фактура от двете ръце. Тук се поставя и въпросът за изпускане на някои гласове – как и при какви случаи – всичко това за да се обхване, макар и компромисно цялата фактура. Изпълнението на гласове в комплементарен ритъм (скачане от един план в друг със запазване на общата ритмична пулсация) е също залегнало в предложения подход. Отделено е внимание на епохата, стила и традициите, в които е създадено симфоничното произведение – дадености, с които неминуемо трябва да бъде съобразена клавирната транскрипция. Засегнат е и въпросът за клавирното

звукоизвличане и фразиране. На пръв поглед изглежда, че не тук е мястото на подобен проблем, тъй като той е част от обучението по пиано. Подобно съждение ще се окаже повърхностно: при транскрипциите се използва на широко похватът на скритото многогласие. А именно чрез звукоизвличане и фразиране може да се създаде впечатление за заложената многоплановост на фактурата.

В тази глава са показани и примери за транскрипции, създадени от изявени пианисти и/или композитори като Бузони, Гулд и Годовски. Тези транскрипции имат художествени цели, предназначени за публично изпълнение, а не само за озвучаване и изучаване на оркестрови партитури. В тези транскрипции са допуснати и някои „волности“ – отклонения от дословния текст, за да се доближат до размаха на виртуозни клавирни творби.

Цялата първа глава може да бъде охарактеризирана като оригинална методична последователност при овладяване на поставената цел. За улеснение или за намиране на подход към музиканти с различни житейски нагласи и с различна степен на теоретична подготовка, както и владеещи в различна степен свиренето на пиано, авторът предлага и различни подходи с аналогии към някои науки и философски мъдрости.

В глава втора „*Техники*“ авторът показва практически решения на изложените принципи в глава първа. Използвани са три много известни симфонии от различни епохи и стилове:

- Симфония № 3 от Йоханес Брамс
- Симфония № 45 „Прощална“ от Йозеф Хайдн
- Симфония № 8 „Недовършена“ от Франц Шуберт

Явор Гочев описва стъпка по стъпка как трябва да се движи мисълта при изготвяне на транскрипцията. Той прави своеобразно „разглобяване“ на фактурата на отделните ѝ елементи. Впоследствие показва съчетаването им в няколко клавирни версии. Тези различни версии са с различно предназначение:

- виртуозен вариант на транскрипция

- обичаен вариант на транскрипция със средна сложност

- опростен вариант на транскрипция с ниска степен на сложност

Всички обяснения в подхода към осъществяването на транскрипцията са подкрепени с нотни примери.

Особено ценен е примерът с Осма симфония от Шуберт – началото на първата част, след осемтактовото въведение. За да бъде убедителен клавирния превод на оркестровата фактура там, където на пръв поглед той изглежда много различен от оригинала, авторът привежда пример от клавирната литература – Етюд за пиано № 11, опус 25 от Фредерик Шопен. При изпълнение в указаното темпо разложеният двуглас в шестнадесетиново движение (каквото е ритъма на цигулките) създава впечатление за почти едновременно звучащ, така както е в оркестровите партии. По този начин фактурата в дясната ръка на транскрипцията на симфонията силно наподобява фактурата в дясната ръка в Етюда. Такава клавирна фактура е удобна (макар не лека за изпълнение), докато дословното преписване на фактурата от струнните в пианото, би била неизпълнима. Използването на подобна фактура с разложени акорди в клавирната музика е често явление, особено през 18-ти и 19-ти век. По-горе приведенният пример би трябвало да бъде показателен и за пианистите при тълкуването на фактура със скрито многогласие.

В хабилитационният труд на Явор Гочев „*Транскрипция на партитури за симфоничен оркестър*“ поставените проблеми са изведени степенувано, търпеливо и с добре обмислена последователност. Разгледани са от различни ъгли, някои от които изглеждат необичайно, но този многостранен подход прави разработката приложима за студенти с различна нагласа и различна предварителна подготовка. Предложени са и различни версии на клавишната транскрипция, с различни практически приложения. Необичайна, но много удачна и полезна линия в труда е показването на някои погрешни стъпки, възможни в процеса на работа и начините за тяхното избягване. Тук проличава и вече немалкият натрупан опит на автора в преподавателската му дейност.

След всичко изложено до тук, убедено бих предложил на членовете на почитаемото научно жури да бъде присъдена научната длъжност „**Доцент**“ по професионално направление 8.3 „музикално и танцово изкуство“ на доктор Явор Гочев.

София, 27 ноември 2019 г.

проф. д-р Велислав Заимов